

В О Д З Ы Ў

**аб аўтарэфераце дысертацыі Жука Васілія Ігаравіча
“Альфакторны кантынуум беларускай і англійскай моў:
на матэрыяле другасных намінацый”,
прадстаўленай на атрыманне вучонай ступені
кандыдата філалагічных навук
па спецыяльнасці 10.02.20 – параўнальна-гістарычнае,
тыпалагічнае і супастаўляльнае мовазнаўства**

Мова, культура і этнас непарыўна звязаны паміж сабой. На сучасным этапе лінгвістычных даследаванняў стала відавочным, што вывучэнне толькі фармальнай структуры мовы і яе камунікацыйнай функцыі абмяжоўвае рэальнае месца мовы ў працэсе фарміравання нацыянальнай культуры. Іншы падыход да мовы, неабходны для высвятлення яе сутнасці, заключаецца ў вывучэнні мовы не толькі як сродку зносін, але перш за ўсё як неад’емнага кампанента культуры этнасу.

Навізна і актуальнасць дысертацыйнага даследавання В.І. Жука не выклікаюць сумнення: у сучаснай тэорыі і метадалогіі мовазнаўства функцыянальны падыход да вывучэння моўных фактаў набывае асаблівую значнасць у сувязі са зваротам лінгвістыкі да вывучэння мовы ў яе рэальным функцыянаванні. Даследаванні, заснаваныя на функцыянальным прыncыпе, арыентуюцца на агульную камунікацыйную функцыю мовы, вызначаюць сувязі і ўзаемадзеянне розных моўных узроўняў і вывучаюць функцыі моўных адзінак не толькі ў межах сказа, але і ў межах цэласных тэкстаў. Актуальнасць працы В.І. Жука прадыктавана таксама і тым, што сучасныя лінгвістычныя даследаванні, арыентаваныя на вывучэнне чалавека ў мове і мовы ў чалавеку, заснаваны на антрапацэнтрычным падыходзе.

Аўтар дысертацыйнага даследавання робіць значны ўнёсак у вывучэнне нацыянальна-культурнай спецыфікі альфакторнага кантынуума беларускай і англійскай моў, дэманструе асаблівасці міжмоўнай карэляцыі, а таксама тыпалагічныя і адметныя асаблівасці сродкаў вербалізацыі альфакторнасці ў супастаўляемых мовах. Васілій Ігаравіч кіруецца тым, што слова з’яўляецца адзінкай як лексічнага, так і граматычнага ўзроўняў мовы і мае прыметы, характэрныя для адзінак гэтых узроўняў. Слова звязана з усёй сістэмай мовы некалькімі лініямі адносін. Па-першае, гэта лексіка-парадыгматычныя адносіны, г.зн. уключэнне ў лексіка-семантычныя класы і падкласы; па-другое, гэта ўласна граматычныя адносіны, г.зн. сувязі граматычных катэгорый і граматычныя парадыгмы; па-трэцяе, гэта ўсе сінтагматычныя адносіны слова, характэрныя для яго функцыянавання ў паведамленні, што з’яўляюцца асновай для пабудовы словазлучэнняў.

Дысертацыйнае даследаванне В.І. Жука грунтуецца на функцыянальна-граматычным падыходзе, але ўважлівае азнаямленне з аўтарэфератам дэманструе, што дысертацыя выканана на сумежжы некалькіх лінгвістычных дысцыплін – міжкультурнай камунікацыі, псіхалінгвістыкі, кагнітыўнай лінгвістыкі – у рэчышчы інтаграцыйнага падыходу, які забяспечвае

найбольш адэкватны і ўдалы ракурс даследавання. Матэрыял аўтарэферата дысертацыйнага даследавання з'яўляецца рэлевантным. Палажэнні, вынесеныя на абарону, поўнасьцю адпавядаюць крытэрыю навізны.

Аўтарэферат дысертацыйнага даследавання цалкам адпавядае ўзроўню навуковай кваліфікацыі дысертацыі на атрыманне вучонай ступені кандыдата філалагічных навук. У працы праводзіцца кваліфікаваны навуковы аналіз тэарэтычнага і практычнага матэрыялу, даследаванне мае самастойны характар з арыгінальнымі палажэннямі і высновамі. Структураванне аўтарэферата і адлюстраванне яго зместу поўнасьцю суадносіцца з пастаўленай мэтай і выразна акрэсленым задачам. Главы дысертацыйнага даследавання і іх анатацыя ў аўтарэфераце дэманструюць навукова-тэарэтычную паўнату зместу работы, ґрунтоўную прэзентатыўнасць фактычнага матэрыялу, глыбокае веданне даследуемай праблемы. Акрамя багатай факталагічнай базы, абгрунтаванасць атрыманых вынікаў забяспечваецца ўдалым выкарыстаннем эксперыментальных метадаў даследавання.

Аўтарэферат сведчыць, што дысертацыя з'яўляецца закончаным даследаваннем, вынікі якога атрыманы аўтарам асабіста. В.І. Жук самастойна распрацаваў канцэпцыю навуковай працы, правёў эксперыментальны адбор, класіфікацыю моўнага матэрыялу, выпрацаваў, абгрунтаваў і рэалізаваў прынцыпы яго вивучэння. У кожным радку дысертацыі адчуваецца ґрунтоўнасць і доказнасць якаснага, ґрунтоўнага і фундаментальнага аўтарскага падыходу.

У працы поўнасьцю ўлічаны патрабаванні ВАК да афармлення зместу, структуры работы, бібліяграфічнага апісання літаратурных крыніц і дадаткаў. Аўтарэферат поўнасьцю адпавядае асноўным навуковым вынікам праведзенага даследавання і Інструкцыі ВАК.

Навуковы метатэкст аўтарэферата сведчыць пра здольнасць аўтара да творчага пераасэнсавання ідэй айчынных і замежных лінгвістаў. Уменне ператвараць самастойныя назіранні і абагульненні ў дакладныя і выразныя фармулёўкі і неабходная лінгвістычная рэфлексія дазваляюць дысертанту паспяхова пазбягаць схемы т.зв. “навуковага рэферыравання”, якая ствараецца па прынцыпе “X сцвярджае гэта, Y іншае, а Z наступнае”, якую часта можна сустрэць у навуковых публікацыях.

Аўтарэферат напісаны ўзорнай літаратурнай мовай з добрым веданнем асаблівасцей яе навуковага стылю, вызначаецца лагічнай структурай. Аўтар даследавання з вялікай ўвагай ставіцца і да прадмета даследавання, і да свайго адрасата.

Асноўныя палажэнні і вынікі даследавання, а таксама сістэматызаваны, абагульнены і інтэрпрэтаваны з улікам новых падыходаў значны і арыгінальны фактычны матэрыял могуць быць выкарыстаны ў тэарэтычных працах і практычных дапаможніках па функцыянальнай граматыцы, тэорыі камунікацыі, сацыялінгвістыцы, у вучэбных дапаможніках па сучаснай беларускай мове, англійскай мове, пры падрыхтоўцы фундаментальных слоўнікаў і даведнікаў, пры чытанні вучэбных і спецыяльных курсаў па

тэарэтычнай граматыцы, лінгвістыцы тэксту, стылістыцы ў ВНУ, у лінгвадыдактычным працэсе выкладання беларускай мовы як замежнай.

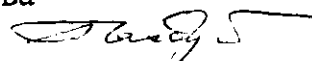
Вынікі даследавання атрымалі апрабачую падчас значнай колькасці навуковых канферэнцый і адлюстраваны ў публікацыях аўтара па тэме даследавання. Асноўныя палажэнні і вынікі даследавання апублікаваны ў 12 работах, у тым ліку ў 5 артыкулах (2,3 аўт. арк.) у часопісах, уключаных у пералік навуковых выданняў Рэспублікі Беларусь для апублікавання вынікаў дысертацыйнага даследавання, 7 артыкулах (2,2 аўт. арк.) у зборніках навуковых прац. Агульны аб'ём апублікаваных матэрыялаў складае 4,5 аўт. арк.

Практычная значнасць праведзенага даследавання заключаецца ў тым, што асноўныя палажэнні і высновы прапанаванай працы могуць знайсці прымяненне ў лекцыйных курсах па агульным і супастаўляльным мовазнаўстве, у спецкурсах па тэорыі перакладу, а таксама пры распрацоўцы тэматыкі студэнцкіх кваліфікацыйных прац і магістарскіх дысертацый.

Вынікі даследавання могуць быць таксама выкарыстаны пры стварэнні кампаратыўнай граматыкі сербскай і беларускай моў і паўплываць на характар далейшых тэарэтычных распрацовак праблем дыферэнцыяцыі і інтэрпрэтацыі альфакторных намінацый у сістэмах розных моў.

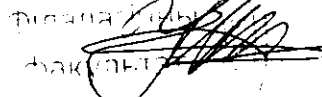
Назіранні і заключныя вывады даследавання з'яўляюцца дабратворным узорам і грунтоўнай асновай для далейшых лінгвапрагматычных навуковых пошукаў у галіне супастаўляльнага мовазнаўства.

Кандыдат філалагічных навук, дацэнт
дацэнт кафедры беларускага мовазнаўства
Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта

 Г.К. Чахоўскі

Подпіс дацэнта кафедры гісторыі беларускага мовазнаўства Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта дацэнта Чахоўскага Георгія Канстанцінавіча
с в е д ч у

Намеснік дэкана філалагічнага факультэта
Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта
доктар філалагічных навук, дацэнт

 М.М. Хмяльніцкі